

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

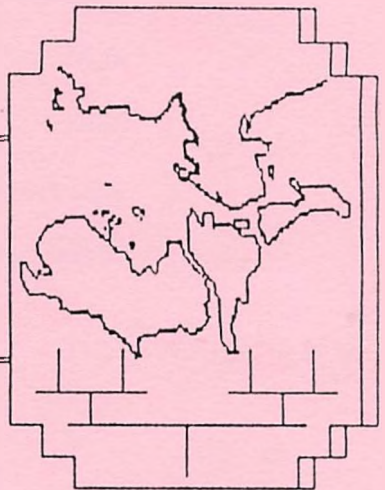
Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Slægtshistorisk Forening
for
Storstrøms Amt

Årsskrift 1998

Rødderne

14. Årgang

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Indholdsfortegnelse:

Kvindens arbejde.....	: Side	1
Vordingborg Lokalhistoriske Arkiv....	-	8
Brød og brændevin.....	-	9
Sogn - herred - amt.....	-	13
Skarpretteren fra Kraghave.....	-	14
Kvindens arbejde.....	-	16

Programmet for sæsonen 1998/99 er løst indlagt

Hæng det på opslagstavlen.

Vel mødt til foredragene

(1750 - 1850)

Det var helt almindeligt - før i tiden - at hver gård var selvforsynende.

D.v.s. at folkene på gården selv producerede råmaterierne, selv forarbejdede dem og selv forbrugte dem.

Det var især vigtigt, at hver husstand selv kunne dække sine behov for mad, bolig, tøj, vand og brændsel, for samfundet var ikke indrettet på, at man kunne købe sig til disse goder.

Derimod har bønderne altid måttet købe salt til madlavningen og især til konserveringen af kød.

De måtte også købe tjære til vedligeholdelse af træværket i deres bygninger og endelig jern, der var nødvendig til forskellige redskaber.

Man kan således ikke sige, at en gård var totalt selvforsynende, og f.eks. har mindre husstande som husmænd og håndværkere slet ikke kunnet være selvforsynende.

Disse folk arbejdede for bønderne, som betalte dem i naturalier som tøj og mad.

Arbejdsfordelingen mellem mand og kone, ung og gammel havde visse hovedregler, hvad man anså for at være kvindearbejde, og hvad kun mænd måtte gøre, men mange steder var man nød til at hjælpe hinanden eller ilgefrem gå ind på hinandens arbejdsområder for at få til dagen og vejen.

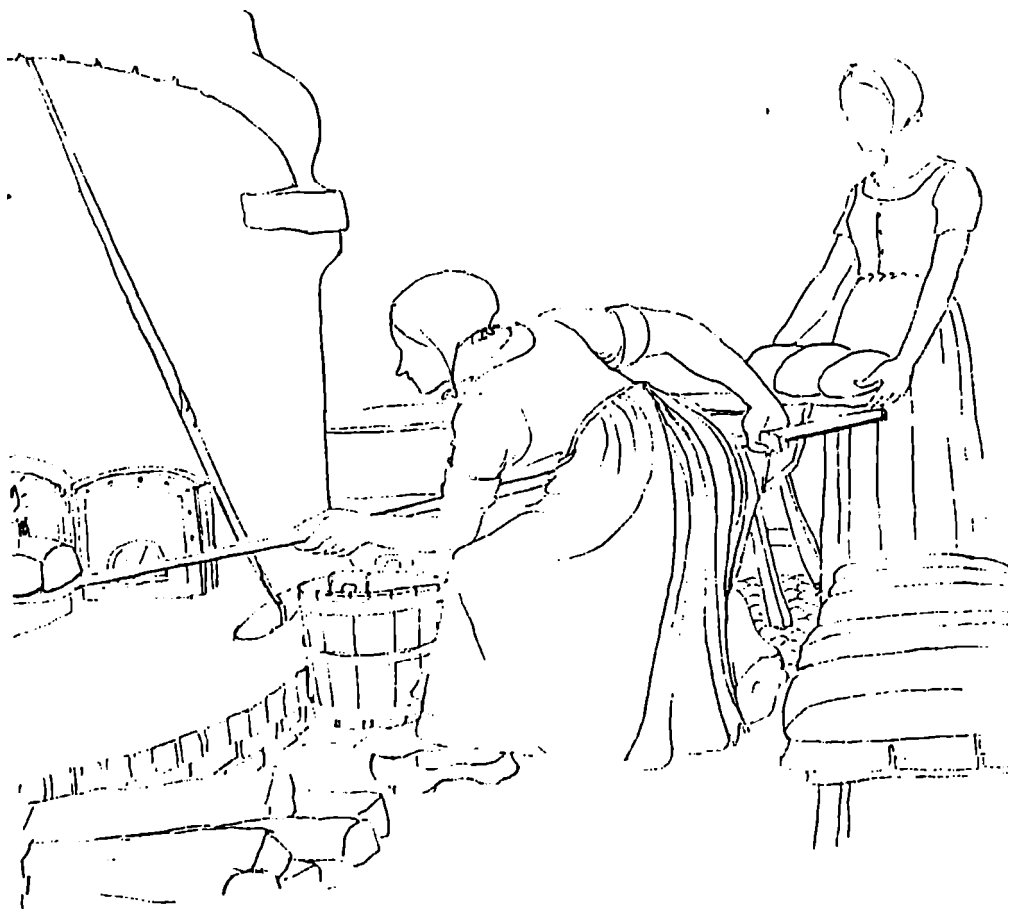
Kvindernes arbejde på bondegården kan i meget grove træk skitseres på følgende måde: De tog sig af arbejdet i beboelseshuset og stalden.

Det vil sige det huslige arbejde med madlavning, rengøring og børnepasning samt pleje af syge og gamle.

Kvinderne havde hver dag året rundt igennem en del faste gøremål: I huset var det madlavning og rengøring og i stalden malkning, fodring af fjerkræ og pasning af mindre og nyfødte dyr tilligemed pasning af små børn, gamle og syge.

Nogle arbejdsopgaver udførtes flere gange i løbet af et år.

Man bagte ca. en gang om måneden, bryggede øl ca. hver anden måned og vaskede et par gange om året, alt afhængig af hvor stor gården var.

Andre gøremål var årstidsbestemte, som f.eks. få-reklipning, tilvirkning og vedligeholdelse af klæder og sengetøj, havearbejde, slagtning og lysestøbning.

Kristi himmelfartsdag var i mange år en "slem plage". Da skulle, sagde overtroen, alt tøj luftes - sengetøj, dækketøj, jakker og frakker o.l. I mange hjem har det betydet hovedrengøring.

Madmoderen tilrettelagde kvindernes arbejde, og en god del af det udførte hun selv, f.eks. madlavningen, såvel til daglig som i slagtetid og ved højtider.

Det var madmoders ansvar, at der blev holdt hus med forrådene, så der kunne komme mad på bordet hver dag.

Ligesådan var det vigtigt, at maden blev behandlet og opbevaret rigtigt, så den ikke blev fordærvet og gik til spilde.

Hun skulle holde familiens kældere i stand og sørge for, at der stadig blev tilvirket nyt forråd.

Kvinderne skulle også sørge for at holde familiens klæder i stand og sørge for, der hele tiden blev forarbejdet nyt tøj, dels til almindeligt daglig forbrug, dels til børnenes udstyr, dvs. der skulle produceres et overskud.

Køkkenhaven – og her især kålgården – hørte også til kvindernes domæne, her skulle hun samle bær, nødder og anden frugt.

En madmoder uden voksne døtre på gården havde som regel en til to voksne tjenestepiger, alt efter, hvor stor gården var.

Tjenestepigen blev oplært i alle de ting en kvinde skulle kunne, også for at hun selv kunne blive en god husmoder.

Men hendes arbejde bestod ikke bare i oplæring i de traditionelle kvindearbejder.

Tjenestepigen måtte også arbejde i marken med spredning af møg og optagning af sten, ligesom hun i høsten skulle rive sammen, binde neg og stakke op.

Ved den slags arbejde var der, ligesom ved de øvrige ting hun skulle udføre, tale om både hårdt arbejde og oplæring.

Udover den voksne tjenestepige var der ofte ansat en lillepige på mellem 8 og 14 år.

Lillepigens vogtede dyr, samlede brænde og kvas, sorterede uld og kartede og passede mindre børn og gik herudover kvinderne til hånd, hvor der var brug for det.

Hvis der var en aftægtskone, passede hun de mindre børn.

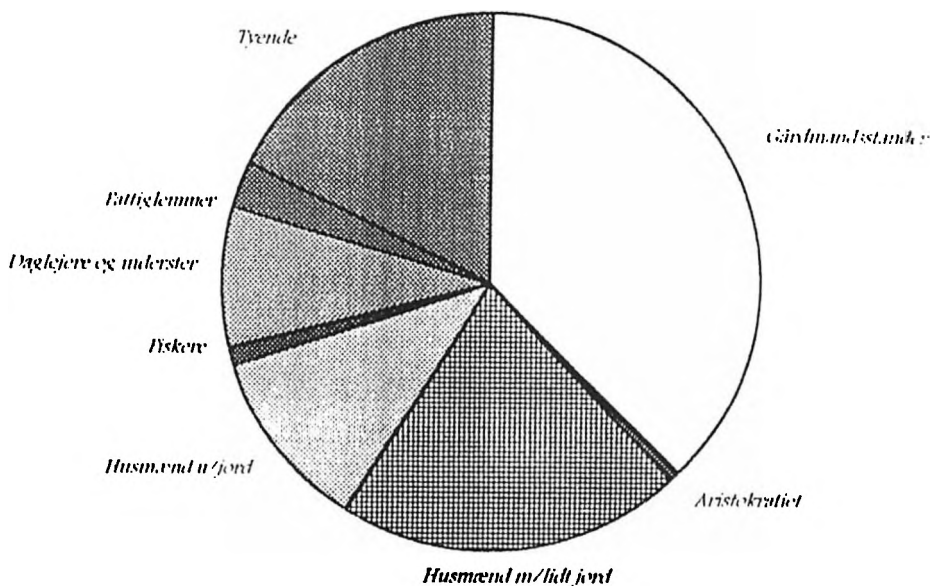
Derudover tog aftægtskonen sig af arbejde, som ikke krævede så mange kræfter: lysestøbning, kartning, spinding, havepasning og tilsyn med blistader.

I tiden op til jul skulle der bages og slagtes. Juleforberedelserne kunne på store gårde stå på i fjorten dage: Julegris og julebagning, juleøl og kål til langkål osv.

(SE: kvindens arbejdsgang side 16 & 17)

Befolkningen 1801 viser, at ca. 20% af Danmarks befolkning boede i byen, mens ca. 80% boede på landet. Landbefolkningen fordelte sig således:

Aristokratiet	4.000	
Gårdmandsstanden	260.000	
Husmænd med lidt jord	143.000	
Husmænd uden jord	77.000	
Daglejere og Inderster	57.000	
Tyende	123.000	
Fiskere	9.000	
Fattiglemmer	19.000	(692.000)

Vordingborg Lokalhistoriske Arkiv

Glambæksvej 3

4960 VORDINGBORG

Åben tirsdag 13,00 - 16,00

torsdag og fredag 10,00 - 12,00

Arkivet har folketællinger fra: Vordingborg købstad

Præstø købstad

Bårse Herred

Hammer Herred

1787, 1801, 1834, 1840, 1845, 1850, 1855, 1880 og 1890

_____ * * * * * _____

strøtanke: _____

Far, hvad er forfædre for noget?

Tja, hvad er forfædre? Jeg er f.eks. en af dine forfædre.

Nå - jamen far, hvordan kan det så være, at folk praler af deres forfædre?

B R Ø D & B R Æ N D E V I N

Gennem århundrede har en af kostens vigtigste bestanddele været brød, både som foder for dyr og mennesker. D.v.s grovbrød eller rugbrød. Sigtebrød spistes der kun lidt af til daglig, og hvedebrød (hvedekage) fik man kun til jul og andre særlige lejligheder.

Hver gård havde sin bageovn, hvor man bagte til eget forbrug, men da det var et stort og anstrengende arbejde at male mel, ælte dej og slå brød op for ikke at tale om opfyringen af ovnen, bagte man altid en ovnfuld ad gangen.

Man fyrede ikke under selv bagningen, men havde forinden fyret så kraftigt i ovnen, at dens inderside var nær ved at blive rødglødende. Så blev ovnen hurtigt rensed, brødene sat ind og ovnlemmen klinet til med ler. Efter et par timers forløb var brødene bagt, og man havde nu brød til 14 dage eller en måneds forbrug alt efter husstandens størrelse.

Når man således bagte brød til længere tid ad gangen, kunne det ikke undgåes, at det sidste brød blev tørt og måske også temmelig muggent, så måtte man have noget at skylle det ned med.

Derfor sørgede enhver dygtig husmoder for altid at ha-

ve øl i kælderen, både almindeligt øl til daglig brug og det noget stærkere gammeltøl til festligere lejligheder. Kunsten at brygge øl har i Danmark været kendt lige siden jernalderen.

Brændevin lærte man derimod først at kende i 1500-årene, og det blev til at begynde med kun betragtet som medicin.

Mange fandt dog hurtigt ud af, at det var godt med en dram - også selv om man ikke var syg - og i løbet af 1600-årene blev det almindeligt at fremstille brændevin ved hjælp af simple destillationsapparater (brændevinstøj).

For at dække over den stærke smag af fusel, som man ikke kunne fjerne, måtte man krydre snapsen stærkt ved hjælp af forskellige krydderurter som malurt, porse, perikum o.a.

1689 blev hjemmebrænding af brændevin forbudt, men det varede længe, inden alle forstod og respekterede dette forbud.

Omkring 1991 udarbejdede Finn Andersen, Landsarkivet for Sjælland, en EDB-sognefortegnelse på baggrund af bl.a. Indenrigsministeriets CPR-koderegister 1990. Fortegnelsen blev suppleret med nogle tidligere nedlagte sogne, de nyeste oprettede sogne, københavnske kvarterer, købstæder og flækker. Sognene blev registreret med sognekoderne og med deres herreds- amts- og kommune-tilhørsforhold. Med hensyn til herreds- og amtsinddelingen, så blev der benyttet samme inddeling, som i J.P. Trap: Danmark, 5. udgave (ofte bare kaldet Trap Danmark); den samme inddeling har været benyttet i de tidligere udgaver af Trap Danmark.

I et særnummer, som foreningen DIS-Danmark har udsendt til deres medlemmer, har foreningen valgt at se på nogle af de administrative inddelinger af Danmark, som man støder på i arbejdet med slægts- og lokalhistorie.

Meget centralt er netop inddelingen i sogne, herreder og amter, og med udgangspunkt i ovennævnte sognediskette (DIS-Sogn) er bl.a. lavet en række kort, som illustrerer sognenes indbyrdes placering og herredernes udstrækning i hvert enkelt amt. Det må her kraftigt understreges, at

herredernes og amternes udstrækning (og navne) ikke altid har været sådan, som kortene udviser. Den benyttede Inddeling har dog i hovedtræk været benyttet uændret siden omlægningerne i 1700-tallets slutning. Det er derfor ofte denne Inddeling, som vi støder på i kilderne og i de tilhørende registraturer på arkiverne.

Amtsopdelingen Indførtes 1662, som en afløsning for den tidligere lensopdeling, og denne amtsopdeling var næsten uændret indtil omlægningsreformen i 1793. Nogle af kilderne bygger på denne gamle amtsopdeling. Dette gælder naturligvis først og fremmest amtsarkiverne før 1793. Med tekst og tilhørende kort er amternes udvikling gennem hele perioden medtaget i særnummeret.

Udskrivnings-arkivaller, d.v.s. arkivaller vedrørende militærtjeneste, bygger på udskrivningskredse (bestående af flere amter) og en Inddeling i lægd (lægd og sogn er med få undtagelser Identiske Inddelinger). I særnummeret er også denne opdeling beskrevet og illustreret med kort.

Endelig er der medtaget kort og tilhørende beskrivelse over den kirkelige opdeling i stifter og provstier, der ligeledes i høj grad er knyttet til sogneopdelingen.

Særnummeret er udsendt gratis til alle medlemmer af foreningen DIS-Danmark i februar/marts 1998, men kan købes i løssalg for 60 kr. (+ forsendelse) ved henvendelse til foreningens ekspedition:

Arne Jullin, Hovedgaden 75, 4050 Skibby.

Johan Gottfried Ingermann

Skarpretter i Roskilde (1768-1804)

I 1787 hed skarpretteren i Roskilde Johan Gottfried INGERMANN. Han var født omkr. 1730 ved Nykøbing Falster, hvor hans forældre skarpretter Johan Poul INGERMANN (+ 1754) og dennes hustru Anne Marie Puhon, boede i skarpretterboligen i Kraghave, lidt nord for Nykøbing.

Som så mange af datidens skarprettere stammede INGERMANNs forfædre fra Tyskland. Således var hans morforældre skarpretterfolk i Colberg i Pommeren.

Derfra har hans mor sikkert haft sit kendskab til lægekunsten, for efter mandens død fik hun i 1759 bevilling til at behandle kirurgiske tilfælde, når ingen kirurg var for hånden.

Skarprettere giftede sig, som regel, inden for deres egne rækker. Erhvervet blev i familien. Ofte var skarpretterstillingen arvelig, og hvis ikke lige der var en søn til at overtage, tyede man til nevøer, som INGERMANN selv, og igen her i 1787, hvor han har sin søsters søn Niels Rasmussen i "lære" som skarpretter og igen her, som så mange andre steder, opstod der hele skarpretterdynastier.

Johan Ludwig Witz Mülhausen ∞ N.N.
Indvandret fra Pommern.
Skarprætter <1860 i Oldesløse

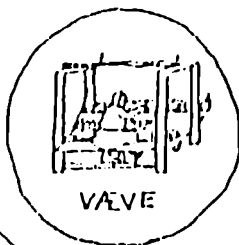
Johan Christian Puhon ∞ Dorothea Mülhausen
Skarprætter i Colberg/Pommern 1720-30

Johan Pauli Ingermann ∞ Anna Marja Puhon
Skarprætter i Nykøbing F.
Bøvær Skarprætter bollen Kraghava

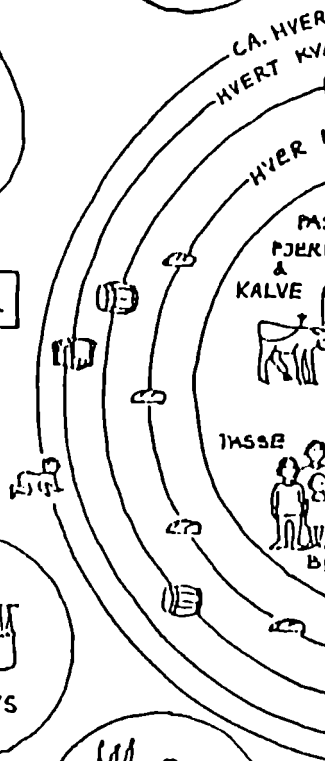
Christlan Hansen Berg ∞ Sibille Sophie Mathiasdt.
Grevsmed i Roskilde

Johann Gotfred Ingermann ∞ Anne Marie Christensdt. Berg
Skarprætter i Roskilde

**KVINDENS
ARBEJDE
PÅ EN GÅRD CA. 1700-1850**

VINTER

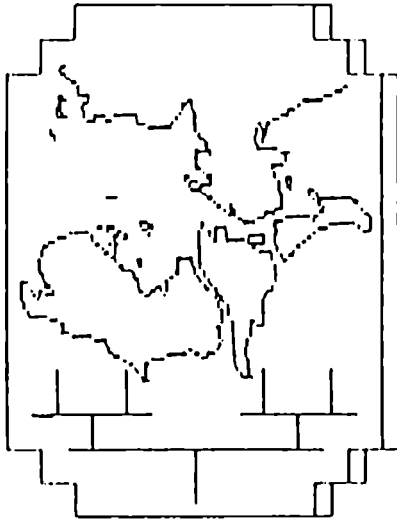

ROSKILDE MUSEUM & FRILANDSMUSEET
GÅRTE RING

-PÅ KUN KOPIERES HED BILDE-
ANGIVELSERNE, OG UDEN ÆNDRINGER
ELLER TILFØJELSER.

PROGRAM 1998/99

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

*Velkommen til en ny sæson
8 spændende foredrag*

1998

MANDAG den 14. SEPTEMBER

I hundredåret for Kaj Munks fødsel har vi i aftenens foredrag besøg af sognepræst SVEND AAGE NIELSEN, Torreby, der vil fortælle om hans liv, forfatterskab og endeligt.

TIRSDAG den 6. OKTOBER (FU)

LONE HVASS, museumsinspektør, Helsingør. Købstadens borgere, embedsmændene, håndværkerne og især deres koner i 16- og 1700-årene.

Brug af kirkebøgerne på en anden måde - om kvinders og mænds sygdomme, børnedødelighed og fødsler. Foredraget holdes i samarbejde med Folkeuniversitet.

ONSDAG den 18. NOVEMBER

FRANK V. NIELSEN, Nr. Alslev vil i aftenens foredrag fortælle om møller på Lolland - Falster.

TORS DAG den 3. DECEMBER

Museumsinspektør LISE-LOTTE MYGH Falsters Minder, vil fortælle om juletraditioner.

Efter foredraget holder vi juleafslutning.

Foredragene afholdes, hvis ikke andet er anført, på Det gamle Bibliotek, Rosenvænget 17, Nykøbing F., kl. 19.30
Ret til ændringer forbeholdes.

TIRSDAG den 12. JANUAR

Igen i år vil Centralbiblioteket stå til rådighed med litteratur om slægtsforskning både nye udgivelser samt eksisterende - og NIELS CHR. RASMUSSEN vil med kyndig hånd guide os rundt.

ONSDAG den 17. FEBRUAR

MEDLEMSAFTEN hvor vi vil kunne komme med vor familie og de problemer, vi måtte have og på denne måde hjælpe hinanden. Har du nogle problemer?

TORS DAG den 18. MARTS

G E N E R A L F O R S A M L I N G .

Mød talstærkt op og få indflydelse på din forening. Efter generalforsamlingen vil HENRY JENSEN, Kettinge, fortælle om dialekter på "Sydhavs-ørne".

LØRDAG den 24. APRIL

I I I - O B S - I I I
Kl. 13.00

Besøg på NYSTED LOKALHISTORISKE ARKIV.

Reserver allerede dagen nu.

Sankøring kan etableres fra Nykøbling F., herom senere.

Foredragsaftnerne er åbne for alle interesserede.

Medbring selv drikkevarer til pausen.

For ikke-medlemmer betales kr. 25,- pr. gang.

SLÆGTSHISTORISK FORENING FOR STORSTRØMS AMT

Formand.....: Ina Antonsen
Nykøbingvej 65
4863 ESKILSTRUP Tlf. 53 83 64 28

Næstformand.....: Kirsten Esbensen
Ejegodvej 21, 1.sal th.
4800 NYKØBING F. Tlf. 54 85 19 33

Kasserer.....: Børge Antonsen
Nykøbingvej 65
4863 ESKILSTRUP Tlf. 53 83 64 28

Sekretær.....: Ove Jørn Mortensen
Græsvænget 12
4760 VORDINGBORG Tlf. 53 77 36 58

Redaktør.....: Jette Stoltenberg
Hallingparken 7, 6.sal
2660 BRØNDBY STRAND Tlf. 43 73 04 02

Øvrige

bestyrelsesmedlemmer...: Erik Dyrborg
Gøgeurtevej 11, Marielyst
4873 VÆGGERLØSE Tlf. 54 13 64 01

Bodil Madsen
Kærmindevej 26
4760 VORDINGBORG Tlf. 53 77 08 45

Bladet sendes gratis til foreningens medlemmer een gang årligt.

For enkelte numre er prisen kr. 10,- (årgang: 1)
kr. 15,- (årgang: 2-3)
kr. 20,- (årgang: 4-6)
kr. 30,- (årgang: 7-12)

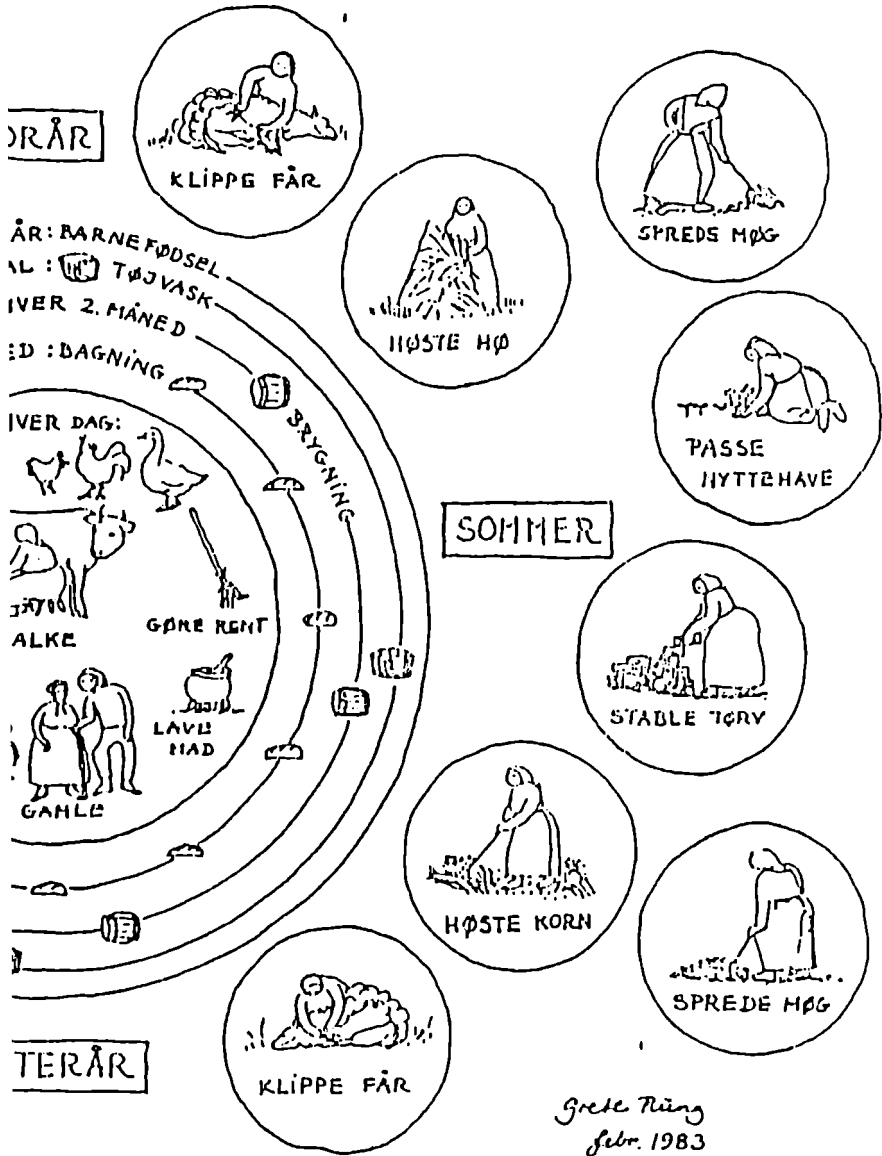
PAKKE-TILBUD.....: tidligere årgange (årgang: 1-10) kr. 153,-
(så længe lager haves)

Kontingent.....: kr. 100,- for enkeltpersoner
kr. 160,- for ægtepar

H U S K !! A T M E L D E A D R E S S E Æ N D R I N G

Indlæg til "RØDDERNE" skal være redaktøren i hænde senest
1. februar 1999

E PÅ LANDET 1750-1850

Grete Røng
febr. 1983

Fandtes der ingen "tronfølger" efter en afdød mestermand, var det dog ikke ualmindeligt, at enken søgte om at fortsætte "forretningen", enten for sig selv eller ved hjælp af en svend, og en sådan kvinde var et fristende parti for "løse" og ledige skarprettere, som med hendes hånd kunde vinde indpas i embedet.

INGERMANN overtog således embedet i Roskilde efter sin morbroder Christian Ernst Puhan (■ 1760 i Roskilde), da han og hans kone Margrethe Hansdatter Schlimming (■ 1755 i Roskilde) ingen børn havde, og den 23. april 1762 købte INGERMANN tillige huset i Skomagergade efter morbroderen (huset havde været skarpretterbolig siden 1719). Han købte det af sin mor, der nu sad som enke i Nykøbing Falster og morbroderens nevø (Ernst Reeberg), der var skarpretter i Næstved (de var de egentlige arvinger efter Puhan).

Han gav 500,00 rdl. for det. Det var på 9 fag til gården og 24 fag til gården.

INGERMANN havde arvet en del af de mest værdifulde guld- og sølvting samt to tyske lægebøger tilligemed en hel del salme- og bønnebøger, en billedbibel og en tysk geograf.

Bødlen var en travlt beskæftiget mand. Han måtte ikke alene kunne hænge, halshugge med sværd og økse, partere og lægge på hjul og stjele, brænde på bål, be-

grave kvinder levende og drukne dem i en sæk, men han måtte også kunne radbrække, kagstryge, afhugge hånd eller fingre, skære næse, øre eller tunge af, knibe med glødende tænger, brændemærke, sætte i gabestok og halsjern, anvende torturredskaber, foretage hekseprøver, plukke horer og skøger ud af byen, vise dømt ud af byen og herredet, brænde paskviller (smædeskrivere) og slå navn på galgen, nedskære og begrave selvmordere. Men ikke nok med det, han skulle med rakernes hjælp sørge for gadernes renholdelse og bortførslen fra "hemmeligheder", feje skorstenene, skaffe ådsler bort og flå og nedgrave dem, samt indfange og dræbe løse hunde og svin i gaderne. Og som bierhverv tilkom det ham desuden at tilberede menneske- og hundefedt samt仁me af menneskehud.

En ændring i bødlernes stilling her i landet skete først omkring enevældens indførsel. På dette tidspunkt blev det de kgl. embedsmænd, der skulle ansættes af stiftamtmandene, og samtidig blev bødlernes antal kraftigt reduceret og den enkeltes virkeområde tilsvarende udvidet, så et "bøddeldømme" kom til at omfatte store dele af landet, og bødlen havde sit "hovedkvarter" i distriktets vigtigste by. På dette tidspunkt var det også, man gik fra at kalde ham bøddel til rettelig at kalde ham skarpretter.

Som skarpretter var han den mest dominerende skikkelse

I ældre tiders retsfuldbyrdelse, hvad der var betegnelsen for den person, der eksekverede de talrige livs- og legemsstraffe, og som dominerede lovgivningen i ældre tid; men mens bøddlen ikke blot skulle henrette folk og virke i torturkammerne, brændemærke og stryge til kagen, så havde skarpretteren kun til opgave at halshugge med sværd eller økse.

Her i Danmark synes man dog at have set på skarpretteren på samme måde som på bøddlen, og de to udtryk er blevet brugt i flæng.

Man skulle ikke mene, at han, med alle disse "arbejdsbyrder", overhovedet kunne have mange ledige stunder, men ejendommelig nok anvendte han den tid, han havde tilovers til også at helbrede bl.a., de sår han selv havde forvoldt.

INGERMANN, havde allerede 10. december 1751 fået bestillingen af stiftamtmanden og var blevet medhjælper hos sin morbroder, men nu, efter morbroderens død, blev dette protokollert af byfogeden, og han efterfulgte ham således i embedet. Bestillingen omfattede Frederiksborg, Kronborg, Kalundborg, Sæbygaard, Dragsholm og Roskilde amter med de heri værende købstæder samt Holbæk og Køge.

Han var en lille original halv tysk og hel gammel

mand, ellers ganske reputeerlig (agtet), sang tyske salmer morgen og aften, holdt heste og vogn, hvormed han drog landet rundt og krævede mestermandspenge.

At erhvervet gav gode penge til skarpretteren, ses tydeligt af de takster, der på forhånd var fastsatte, foruden den faste årsløn, der var en bestemt del fra byens kasse, som han erhvervede, og fra gammel tid havde han ret til at opkræve et lille beløb af hver ejendom i sit distrikt, men i 1790 blev det bestemt, at byens kasse skulle udrede denne betaling, men det afholdt dog ikke INGERMANN fra stadig at tage rundt til byens borgere for at opkræve de såkaldte mestermandspenge, men det blev der i 1792 sat en definitiv stopper for, da byens borgere klagede deres nød til Magistraten, som indkaldte INGERMANN på rådstuen til forhør, hvor han måtte gå til bekendelse. Det endte dog kun med en alvorlig advarsel, så INGERMANN må siges at være billigt sluppet.

Han havde forresten også lidt avling, men hans vigtigste næring var kvaksalveriet, og dette var herefter hans hovedindtægtskilde. Han samlede og tørrede urter, hestepærer og mange forskellige slags rødder, hvorefter han fremstillede "drikke", og når bønderbørnene fik denne ind, efter at den havde løbet ned ad øksen, som han brugte til håndhævelse af sit embede, tre torsdage, så kom de dem ufejlbarlig af deres

"skæver", sådan hed alle mulige børnesygdomme. Drikken var altid den samme, men når folk kom og skulle kureres, blev den til forskellige drikke, og den fik først sin virkning og fulde kraft, når man indtog den 3 torsdage i træk. Mången en torsdag har hele gården i Skomagergade været fuld af vogne, og stuen af skrigende unger - og hylderne - ja, de var ofte fulde af oste, æg, smør, ja sågar af slagtede gæs og en enkelt pattegris tilligemed. Man betalte i naturalier.

INGERMANN havde altså været i Roskilde siden 1751 og var forblevet ugift, til han i 1777 ægtede Anne Marie. Hun var næstældste datter af grovsmeden Christian Hansen Berg i Roskilde. Hun var født i Roskilde 1751, og var således noget yngre end INGERMANN.

De fleste sværd siges at være fremstillet i den tyske by Solingen, men mon ikke grovsmeden har været mester for en del af skarpretterens "værktøjer", og derfor har hans datter sikkert været et passende parti for INGERMANN.

Ham, der sleb sværdet kaldtes for en "Sverdfeger", han var håndværker, der beskæftigede sig med fremstilling og færdiggørelse af sværd og kårder. Han arbejdede både i jern og metallegeringer. Oprindeligt hørte han

Regning.

1)	Før Delinquenten Peder Andersen at knibe med gloende Tænger 5 Gange tilkommer mig efter kgl. allernaadigste Rescript af 12/2 1698 for hver gang 2 Rdl.....	10 Rdl.
	Ligeledes for Hans Hoved med Øxe at aflugge.....	8 "
	For Haanden at aflugge.....	4 "
	For Hoved, Haand og Krop at lægge paa Stejle.....	11 "
2)	Før Delinquenten Niels Jakobsens Haand og Hoved med Øxe at aflugge.....	12 "
	og Hoved, Haand og Krop at lægge paa Stejle.....	11 "
3)	Før Delinquenten Hans Villumsens Hoved med Øxe at aflugge og Hoved at sætte paa Stejle samt Kroppen i Jorden at nedlægge.....	13 "

	cr.....	69 Rdl.
		=====

Ovennævnte tredsindstyve og ni Rigsdaler er mig rigtig betalt, hvorfor quitteres.

Roskilde, dend 13. April 1768

J. G. Ingermann

med til smedelavene, men 1656 fik de deres eget lav, så om grovsmeden måske har foretaget dette arbejde for INGERMANN er usikkert, men er dog alligevel nærliggende at tro på.

INGERMANN har nok heller ikke kunnet få øjnene fra grovsmedens kønne datter, som hun garanteret har været. Han var efterhånden blevet 47 år og hans unge tilkommende altså 26, og det var vel på tide, han giftede sig, hvis han skulle have sig nogle arvinger. Som mange familier dengang fik INGERMANN da også en del børn, men som desværre døde små, og ved hans død var der kun een datter, der havde overlevet og var blevet 16 år.

Som skik og brug - på den tid - blev deres vielse foretaget i hjemmet af sognepræst Christopher Schultz, og som det også var skik og brug, havde man ingen gardiner for vinduerne og derfor kom det til optøjer og tumulter udenfor på gaden, da pøbelen sloges om at komme til at se ind ad vinduerne til ceremonien.

Også grovsmeden boede i Skomagergad, hvor de fleste håndværkere i Roskilde boede på dette tidspunkt, så da INGERMANN og Anne Marie var blevet gift, flyttede hun derfor ikke langt væk hjemmefra, men havde stadig sin egen familie på tæt hold, og den 1. juni 1787 har de da også været til bryllup hos hendes søster, læn-

gere hende i gaden. Hun blev gift med bageren August Georg Bruns.

At INGERMANN har været en "populær" person, ses tydeligt af hans omgangskreds. Den talte bl.a. købmændene Johan Jacob Aarestrup, Jens Palleesen Obel og Erich Hansen Leerbech, papirfabrikanten Johan Conrad Bonaker, post- & vognmesteren Ole Andersen Zimmer, vognmanden Jacob Elsberg, bageren Johan Jacobsen, skomageren Lars Johansen og farvereren Mogens Nielsen foruden hele hans smede-svigerfamilie.

Men bare det, at han også havde tilladelse til, efter mesterprøve, at være i besiddelse af skarpe våben, satte ham højest i heraklet som en standmæssig person; han var øvrighedens fuldmægtig.

Indtil 1866 blev strafferetten i Danmark udøvet på grundlag af Christian den V's Danske Lov fra 1683. 50 forskellige forbrydelser var belagt med dødsstraf. Når den dødsdømte skulle henrettes, blev han anbragt på skafottet med ansigtet nedad. Øksen skulle ramme i nakken mellem to bøjler, der forhindrede den dømte i at rejse sig.

Med sin korte kjole og blå fløjls hue tog han sig også meget vigtig ud, men det siges dog, at han var den, der nærrede almuens overtro eller meget, og var selv

SKEMA: 1B/1-2

SKEMA: 1B/1-3

JOHANN PAULLI INGERMANN	Skarpretter Nykøbing F. 1732 Kraghave	ANNA MARIA PUHAN 1702 COLLBERG
1754		03.01.1775

Sted: Nykøbing F.

Navn:	DOROTHEA ELISABETH INGERMANN 1723	JOHANN GOTFRED INGERMANN (*ca. 1732)	Pige	N.N.	N.N.	N.N.	CHRISTIANE SALOME INGERMANN NYKØBING F.
Sted:							
Hj.							27.01.1741
Vacc:							
Sted:							
Sted:	30.10.1754	06.08.1777 ROSKILDE					
Med:	Skrædder BERTEL GOTTFRIED MOHLHAUSEN	ANNE MARIE CHRISTENSDT BERG (1751-1812)	RASMUS				Skarpretter JOHANNES HOLM +<1804
	19.04.1781	16.05.1804					

Sted: Nykøbing F. Roskilde

Fort: SKEMA: 1B/1a SKEMA: 1 SKEMA: 1B/1c
1 barn 1 sønSogn: LAK: Nykøbing F./649
Roskilde Byfoged; Skifteprotokol (1789-1809)

FKT.: (Ingen mulige søm familie)

Lægd:

Opis: Roskilde Lokalhistoriske Arkiv

Litt: ROMJ, Årsskrift fra Roskilde Museum

Personalhistorisk Tidsskrift 1994/2

DATO: 07.05.1985

Jette Støllenberg

NB: Ingermann skulle have 7 børn (*1723-41): 4 piger og 3 drenge.
Han - og særligt hun - er lægekyndige.

meget vankundlig og overtroisk.

I huset fandtes et Indbygget skab, hvor han opbevarede sine redskaber: økserne og sværdet, og han troede selv fuldt og fast på, at de på forhånd vidste, hvornår de skulle i brug og Indtjene fra 10 á 15 rdl. til deres ejermand. Stod der en eksekution for døren, klirrede de inde i skabet.

På et tidspunkt blev Sjælland opdelt i kun 2 distrikter, nemlig Næstved og København, og mestermændene i Roskilde var nu uden arbejde. Det betød dog ikke, at INGERMANN derved blev arbejdsløs og mistede sit gode udkomme, men i den tid han var skarpretter, gik erhvervet meget tilbage, da retspraksis blev noget ændret, og han måtte vinke farvel til sin faste årsindtægt på 292 rdl., men han tjente ikke så lidt ved siden af, på sit kvaksalveri.

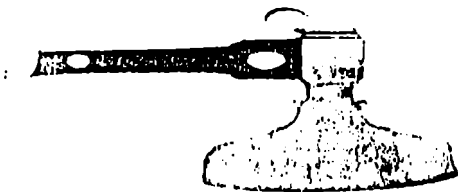
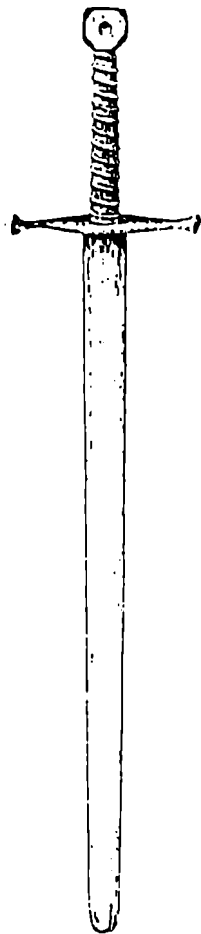
INGERMANN døde 74 år gammel i Roskilde den 18. maj 1804 om eftermiddagen og blev begravet på Domkirkegårdens søndre side.

Efter hans død søgte enken først om at måtte hense i uskiftet bo, hvilket blev efterkommet og dernæst søgte hun om at måtte videreføre "firmaet" og beholde "embedsjorden". Det var dog ikke meningen, at hun selv skulle svinge øksen. Hun skulle akkordere (blive

enlig) med skarpretter Mühlhausen i København (således at han trådte til, når der var brug for en skarpretter). Det var i øvrigt ham, der i 1772 henrettede Struense og Brandt. Byen støttede hende i hendes andragende, som blev godkendt, og hun fortsatte således sit forehavende til hun 4. april 1808 solgte ejendommen til gørtler Peder Jensen for 1680 Rdl. Hun døde i 1812 som Roskildes sidste indehaver af skarpretterembedet.

- Litteratur: Kristian Carøe: Bøddel og Kirurg, Kbhvn, 1912
J. Kornerup: Roskilde i gamle dage
Fra det gamle Roskilde
Lotte Fang: Det var dengang
Personalhistorisk Tidsskrift 1994:2
ROMU: Årsskrift fra Roskilde Museum
Knud Poulsen: Roskildes skarprettere
Holger Rasmussen: Ret og straf i Danmark
Historisk Samfund for Københavns Amt (1930-1934/1953)
Af Daniel Peter Smiths erindringer
LAK: Nykøbing F. sogn/649
Roskilde Domsogn/270
Folketælling 1787/1801, Skomagergaden
Retsbejtede: Roskilde skøde og panteprotokol (1753-1764)
(1806-1815)
Roskilde Byfoged: Skifteprotokol (1789-1809)
RA.: Danske Kancell: Extract Protokol (1800-1805)
Roskilde Lokalhistoriske Arkiv

Køge bys sværd. Byer som ikke havde egen skarpretter havde ofte eget sværd f.eks. Køge, hvor det nu findes på museet.

Struense-øksen. En usikker tradition vil vide, at den blev brugt ved hans henrettelse. Ved henrettelsen medførte skarpretteren en blok af massivt træ med udsnit til delinkventens hage og med to jernbøjler til at holde hovedet fast til blokken, når henrettelsen skulle finde sted. (Foto: Nationalmuseet).

SKEJIA: 1B/1

SKEJIA: 1B

JOHAN GOTTFRIED INGERMANN (*ca. 1730)	Skarpretter 1760-1804	ANNE MARIE CHR. Dt. BERG 30.07.1751 ROSKILDE
ROSKILDE: 06.08.1777		
16.05.1804 24.05.1804	74 år	05.01.1812 09.01.1812

56 år

Sted: Roskilde Roskilde .150478

Navn:	JOHAN POVEL	JOHAN CHRISTIAN	CHRISTIAN PEDER JOHANSEN	ANNE SOPHIE			
Sted:	14.05.1778 ROSKILDE	02.11.1781 ROSKILDE	27.06.1784 ROSKILDE	09.07.1788 ROSKILDE			
Hj.:	22.05.1778	09.11.1781	07.07.1784	19.07.1788			
Vacc:		-	-				
Sted:		-	-				
Sted:		-	-				
Med.:		-	-				
	<1787	22.07.1782	18.03.1788	>1804			

Sted: Roskilde Roskilde

Fort:

Sogn: LAK: Roskilde Domsogn/270
Roskilde Skøde- & Panteprotokol (1753-1764/1806-1815)
Roskilde Byfoged: Skifteprotokol (1789-1809)
RA.: Danske Kancelli: Extract Protokol (1800-1805)
FKT.: 1787/1801, Skomagergaden

Legd:
Opl: Roskilde Lokalhistoriske Arkiv
Litt: ROMJ, Arsskrift fra Roskilde Museum
Personalhistorisk Tidsskrift 1994/2

DATO: 07.05.1985

Jette Stallenberg

MB: